

Upitnik za procenu svakodnevnog ponašanja koji se sastojao od 30 različitih bihevioralnih kriterijuma (samoprocena: privlačnosti, inteligencije, popularnosti, maskuliniteta/femininiteta, religioznosti i iskrenosti; procena objektivnih obrazaca ponašanja: prosek ocena, konzumiranje duvana i alkohola, stila vožnje, fizičke aktivnosti itd.) U istraživanju je učestvovalo 198 ispitanika, pri čemu smo od 66 ispitanika (58 ženskog pola, 8 muškog, prosečne starosti 20 godina) dobili mere samoprocene, a preostale 132 osobe predstavljale su njihove bliske druge, koji su nam omogućili mere procene. Svakog od 66 ispitanika procenila je po jedna osoba muškog i jedna ženskog pola, a prosek njihovih mera koristili smo kao meru procene od strane bliskih drugih. Za predviđanje svakog od 30 kriterijuma, koristili smo višestruku linearnu regresiju, a prediktore su predstavljale skale svakog od upitnika. Poredeći prediktivnu validnost različitih formi upitnika NEO PI-R, zaključujemo da merama samoprocene i merama od strane drugih možemo predvideti gotovo isti, broj (6 pomoću mera samoprocene i 7 pomoću mera procene) različitih kriterijuma. Prosečni koeficijenti determinacije iznosili su 0.31 (mere samoprocene) i 0.26 (rejtinzi). Govoreći o merama dobijenim na upitnicima BFI-10, broj oblika ponašanja koje možemo njima da predvidimo je niži (4 pomoću mera samoprocene, 3 pomoću mera procene). Međutim ovi rezultati su zadovoljavajući, imajući u vidu da upitnik ima samo 10 stavki, u poređenju sa upitnikom NEO PI-R koji ima 240. Prosečni koeficijenti determinacije iznosili su 0.24 (mere samoprocene) i 0.31 (procene). Dobijeni rezultati govore u prilog kriterijum validnosti oba instrumenta, a prediktivna moć mera dobijenih samoprocenom i procenom od strane drugih se ne razlikuje znatno.

Ključne reči: petofaktorski model ličnosti, NEO PI-R, BFI-10, prediktivna valjanost

Tipologija ispitanika u prostoru NEO PI-R modela ličnosti i upitnika BFI

Ivana Strizović i Aleksandra Angelovski
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Teorijsku potporu ovog istraživanja čini takozvana ARC taksonomija ličnosti, nazvana prema trojici najznačajnijih autora u ovom domenu- Asendorfu, Robinsu i kaspiju. ARC taksonomija ličnosti sugerise da postoje tri tipa ličnosti: rezilijentni, hiperkontrolisani i hipokontrolisani. U osnovi ove taksonomije nalazi se Block-ova teorija ego rezilijentnosti i ego kontrole, pri čemu ego rezilijentnost podrazumeva sposobnost brze i fleksibilne adaptacije na zahteve okoline, dok ego kontrola predstavlja opštu sposobnost kontrole impulsa. Tako, rezilijentni tip ličnosti karakteriše visoka ego rezilijentnost i umerena ego kontrola, hiperkontrolisani tip ličnosti karakteriše niska ego rezilijentnost i visoka ego kontrola, a hipokontrolisani tip ličnosti karakterišu niska ego rezilijentnost i niska ego kontrola. Ispitujući postojanje navedenih tipova ličnosti na Big Five modelu,

Asendorpf i saradnici pokazali su da rezilijentni tip odlikuju niski skorovi na dimenziji Neuroticizma i prosečni skorovi na ostalim dimenzijama ovog modela, hiperkontrolisani tip ostvaruje natprosečne skorove na dimenziji Neuroticizma i niske na dimenziji Ekstraverzije, dok hipokontrolisani tip odlikuju visoki skorovi na dimenziji Neuroticizma i niski skorovi na dimenziji Savesnost. Ipak, istraživanja pokazuju da se ARC tipovi ne replikuju uvek u svojoj prototipskoj formi. Petofaktorski model ličnosti predstavljao je referentni okvir u najvećem broju skorašnjih tipoloških studija, pri čemu su najčešće korišćene standardne verzije upitnika NEO PI-R i NEO-FFI, a u mnogo manjoj meri javno dostupne varijante ovog upitnika. Osnovni cilj ovog istraživanja je da utvrdi kakva je tipologija ispitanika u prostoru petofaktorskog modela ličnosti merenog javno dostupnom verzijom upitnika NEO PI-R i da li je ona podudarna sa tipologijom u prostoru Velikih pet dimenzija ličnosti, merenih upitnikom BFI. Uzorkom je obuhvaćeno 200 ispitanika, starosti od 18 do 58 godina, od kojih je 50 % ispitanika bilo ženskog pola. Primenjeni instrumenti bili su IPIP verzija NEO PI-R modela ličnosti, koja obuhvata 300 stavki sa petostepenim Likertovim skalama, kao i 44-ajtemski upitnik BFI. Dimenzije oba modela operacionalno su definisane kao faktorski skorovi na prvim glavnim komponentama skala. U prostoru svakog modela pojedinačno, sprovedena je klaster analiza u dve etape. U prvoj etapi, sprovedena je hijerarhijska Wardova klaster analiza, a u drugoj nehijerarhijska k-means analiza sa zadatim tri klastera, čiji su inicijalni centri bili određeni na osnovu rezultata prethodne hijerarhijske analize. Rezultati sugerisu da je konfiguracija tri klastera ekstrahovana u prostoru IPIP NEO PI-R veoma slična ARC prototipovima, kao i da se klastera rešenja u prostoru IPIP NEO PI-R i BFI u velikoj meri podudaraju.

Ključne reči: ARC, BFI, IPIP NEO PI-R, klaster analiza

Otvorenost prema iskustvu u srpskom jeziku - treća psiholeksička studija

Bojan Branovački, Marija Ćirić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

U ovom radu ispitivana je latentna struktura deskriptora Otvorenosti ka iskustvu. Od svih dimenzija petofaktorskog modela, ovaj faktor se najslabije replicira u kroskulturalnim istraživanjima. U mnogim jezicima se pojavljuje kao Tradicionalizam i Konvencionalnost, ili se uopšte ne ekstrahuje. U srpskom jeziku su sprovedene tri psiholeksičke studije. U prvoj, ekstrahovana je faktor Konvencionalnost, dok je u drugoj ekstrahovana dimenzija Otvorenost, sa dve dimenzije nižeg reda, nazvane Intelekt i Traženje novina. U trećoj psiholeksičkoj studiji u srpskom jeziku, korišćeni su isključivo pridevski opisi stabilnih karakteristika ličnosti, za razliku od prve dve, sprovedene po nerestriktivnoj metodologiji Telegena i Volera. Preliminarni rezultati ukazuju da se kao jedna od